

Рецензія
на дисертаційну роботу **Бай Бовень**
«ЗВУКОВИЙ ОБРАЗ ВАЛТОРНИ В КОНТЕКСТІ
НАЦІОНАЛЬНО-СТИЛЬОВИХ ТРАДИЦІЙ»,
подану на здобуття наукового ступеня
доктора філософії за спеціальністю 025 – «Музичне мистецтво»

Дисертаційна робота Бай Бовень присвячена дослідженню звукового образу валторни як художньо-семантичної категорії, що формується в межах різних національно-стильових традицій. Особливої наукової ваги дослідження набуває завдяки зосередженню авторки на китайській академічній музиці другої половини ХХ – початку ХХІ століття, яка досі залишається недостатньо вивченою в українському музикознавстві, зокрема в аспекті духової виконавської культури.

Актуальність роботи визначається не лише зверненням до проблеми тембрової семантики валторни, а й її розглядом у міжкультурному контексті, де інструмент постає як носій специфічного звукового мислення, пов'язаного з національною естетикою, філософією та слуховими ідеалами певної культури. У цьому сенсі дисертація Бай Бовень виходить за межі традиційного інструментознавчого аналізу та торкається фундаментальних питань взаємодії тембру, національно-стильової та виконавської традицій.

Мета дисертації полягає у виявленні закономірностей формування звукового образу валторни в європейській, українській та китайській музичних традиціях і визначенні його типологічних моделей у різних стильових і культурних контекстах. Поставлені завдання є логічно вмотивованими, чітко структурованими та повністю реалізованими в ході дослідження.

Методологічну основу роботи становить поєднання історико-стильового, жанрово-аналітичного, семантичного, інтерпретологічного та компаративного підходів. Дисертантка демонструє вільне володіння сучасним музикознавчим інструментарієм і вміння адекватно застосовувати його до аналізу конкретного художнього матеріалу. Важливо підкреслити, що

методологія дослідження не є еkleктичною: усі методи підпорядковані розкриттю центрального поняття роботи – звукового образу валторни.

Дисертація має чітку, внутрішньо узгоджену структуру, що включає вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел та додатки. Така побудова забезпечує послідовне розгортання наукової концепції — від теоретичного осмислення проблеми до її конкретного аналітичного втілення.

Перший розділ присвячений історіографії питання та теоретичному обґрунтуванню поняття звукового образу музичного інструмента. Його значення полягає не лише в узагальненні наявних наукових підходів, а й у формуванні власної концептуальної позиції авторки. Дисертантка переконливо доводить, що звуковий образ валторни не зводиться до її тембрових характеристик, а є результатом складної взаємодії акустичних властивостей інструмента, історично сформованих виконавських традицій, жанрових моделей та естетичних установок певної культури.

Другий розділ становить аналітичне ядро роботи й присвячений розгляду звукового образу валторни в європейській та українській музичній традиціях. Аналіз валторнових концертів В.-А. Моцарта вирізняється увагою до специфіки натуральної валторни та її впливу на формування класичного інтонаційного типу інструмента. Розгляд творчості Р. Штрауса дозволяє простежити трансформацію валторнового образу в умовах пізньоромантичного оркестрового мислення, де тембр стає активним носієм драматургічного розвитку.

Особливої наукової цінності набуває аналіз українського валторнового репертуару другої половини ХХ – початку ХХІ століття. Дисертантка не обмежується окремими аналітичними спостереженнями, а пропонує цілісне бачення українського валторнового концерту як самобутнього явища, у якому поєднуються європейські жанрові моделі та національно зумовлені образно-інтонаційні риси. Такий підхід істотно збагачує уявлення про роль валторни в українській академічній музиці.

Третій розділ присвячений китайській академічній традиції та є одним із найбільш оригінальних у роботі. У ньому валторна розглядається як інструмент міжкультурної трансляції, здатний акумулювати й передавати специфічні риси східного художнього мислення. Особливо переконливим є аналіз трансформації валторнової освіти в Китаї та її впливу на формування національного звукового ідеалу. Аналітичні розділи, присвячені творам китайських композиторів, демонструють високий рівень музикознавчої культури та глибоке розуміння взаємодії традиції й інновації.

Значущим здобутком роботи є ґрунтовний аналіз творчості китайських композиторів для валторни, у якому інструмент розглядається не як запозичений елемент європейської оркестрової системи, а як повноцінний носій національно зумовленого звукового образу. Авторка переконливо доводить, що у творах китайських композиторів валторна набуває особливої тембрової якості, що тяжіє до вокального типу звучання, асоційованого з традиційною східною естетикою.

У дисертації слушно підкреслено, що специфіка звучання валторни в китайській музиці формується під впливом філософських уявлень про дихання, внутрішню енергію та звукову рівновагу. Тембр інструмента часто позбавляється героїчно-тріумфальної патетики, характерної для західноєвропейської романтичної традиції, і набуває рис медитативності, споглядальності, інтонаційної стриманості. Такий підхід дозволяє авторці трактувати валторну як інструмент внутрішнього монологу, а не зовнішньо-драматичного висловлювання.

Особливо переконливим є аналіз Концерту для валторни з оркестром «Меморіал» Ши Юнкана, у якому валторна постає як тембровий носій пам'яті та історичного переживання. Бай Бовень аргументовано простежує, як через особливості регістрової драматургії, динамічної пластики та артикуляційної мови формується звуковий образ, близький до інтонаційного мовлення та вокальної декламації. Тембр валторни в цьому контексті набуває символічного значення, стаючи посередником між особистим і колективним досвідом.

Вагомою є увага авторки до виконавського аспекту проблеми. У роботі переконливо показано, що специфіка звукового образу валторни в китайській традиції значною мірою зумовлена особливостями національної школи виконавства, орієнтованої на контроль дихання, темброву рівність та уникнення різких динамічних контрастів. Такий підхід дозволяє розглядати тембр не як похідну від технічних можливостей інструмента, а як результат цілеспрямованого художнього формування звуку.

Наукова новизна дисертації полягає у введенні до українського музикознавчого обігу системного аналізу китайського валторнового репертуару та у виявленні специфічних темброво-звукових характеристик валторни в контексті східної естетики, а також в обґрунтуванні цілісної концепції звукового образу валторни та її типологізації в контексті різних національно-стильових традицій. У роботі уточнено й диференційовано понятійний апарат, зокрема співвідношення категорій «звуковий образ», «темброобраз», «інтонаційний образ», що має методологічне значення для подальших досліджень інструментального мистецтва.

Практичне значення роботи полягає у можливості використання її висновків у виконавській практиці, педагогіці гри на валторні та розширенні репертуарних орієнтирів сучасних музикантів.

Зауваження і запитання

Поряд із безсумнівними науковими здобутками, дисертація викликає окремі зауваження. Зокрема, у деяких аналітичних фрагментах другого розділу відчувається перевага описового рівня над узагальнювальним, що дещо ускладнює сприйняття загальної концепції. Крім того, у третьому розділі доцільним було б ширше залучення порівняльного матеріалу з європейською традицією для ще більшої рельєфності міжкультурних відмінностей. Висловлені зауваження мають рекомендаційний характер і не впливають на загальну високу оцінку роботи.

В процесі ознайомлення з дисертацією виникли наступні питання:

- 1. Чи можна, на Вашу думку, говорити про формування самостійного китайського тембрового ідеалу валторни, який функціонує незалежно від європейської оркестрової традиції, чи він залишається її модифікованим різновидом?*
- 2. Яким чином специфіка китайської валторнової школи (робота над фразуванням, динамікою, артикуляцією) впливає на інтерпретацію європейського репертуару сучасними китайськими валторністами?*

У цілому дисертація Бай Бовень **«Звуковий образ валторни в контексті національно-стильових традицій»** є завершеним, самостійним і науково зрілим дослідженням, що відповідає чинним вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 – «Музичне мистецтво», а її авторка заслуговує на присудження відповідного наукового ступеня.

Кандидат мистецтвознавства, доцент,
доцент кафедри оркестрових духових
та ударних інструментів

ХНУМ імені І.П. Котляревського

Олександр ОВЧАР